

**Інструктивно-методичні матеріали до проведення семінарських,
практичних і лабораторних занять
з дисципліни «Організація платіжних операцій банків»**

**Змістовний модуль 1. Ведення банківських рахунків та обслуговування
банками безготівкового платіжного обороту**

**Тема 1. Порядок відкриття рахунків і розрахунково-касове
обслуговування банківськими установами клієнтів – 2 год.**

Практичне заняття 1.

1. Відкриття та види рахунків.
2. Ідентифікація клієнтів і право підпису розрахунково-платіжних документів.
3. Порядок відкриття поточних рахунків у національній та іноземних валютах суб'єктам господарювання та використання коштів за цими рахунками.
4. Порядок відкриття поточних рахунків фізичним особам для власних потреб.
5. Організація розрахунково-касового обслуговування банківськими установами клієнтів.
6. Розв'язування тестів.

Запитання для самоконтролю:

1. Правова основа функціонування рахунків клієнтів банків.
2. Які рахунки відкривають банки своїм клієнтам?
3. Що таке поточний рахунок?
4. Чим відрізняються поточні і вкладні (депозитні) рахунки?
5. Який порядок ідентифікації клієнтів банку?
6. Які документи потрібно подати юридичній особі банку для відкриття їй поточного рахунка?
7. Який порядок відкриття поточних рахунків фізичним особам?
8. Основні розділи договору банківського рахунка.
9. Назвіть підстави закриття поточних рахунків клієнтів банків.

Теми рефератів:

1. Суть, види та порядок відкриття рахунків.
2. Порядок відкриття поточних рахунків у національній та іноземних валютах суб'єктам господарювання.
3. Порядок відкриття поточних рахунків у національній та іноземних валютах фізичним особам.
4. Організація розрахунково-касового обслуговування банківського рахунка.

Практичне заняття № 2

Тема 2. Платіжні операції банків з обслуговування безготівкового грошового обороту – 2 год.

1. Організація безготівкових розрахунків.
2. Загальні правила документообігу.
3. Розрахунки із застосуванням платіжних доручень.
4. Розрахунки із застосуванням платіжних вимог-доручень.
5. Примусове списання коштів на підставі виконавчих документів, що видані судами. Розрахунки платіжними вимогами.
6. Розв'язування задач і тестів.

Запитання для самоконтролю:

1. Назвіть форми безготівкових розрахунків.
2. Що таке розрахунковий документ?
3. Який порядок оформлення розрахункових документів та отримання їх банками?
4. Якщо до банку надійшло одночасно кілька розрахункових документів, то яка послідовність їх виконання?
5. Відповідальність платника у разі порушення термінів виконання грошового зобов'язання.
6. Відповідальність банку у разі порушення термінів виконання переказу.
7. Відповідальність банку у разі порушення термінів завершення переказу.
8. Що таке платіжне доручення? В яких розрахунках вони застосовуються?
9. Розкрийте механізм розрахунків із застосуванням платіжних доручень.
10. Назвіть переваги і недоліки розрахунків платіжними дорученнями.
11. У чому суть платіжної вимоги-доручення?
12. Охарактеризуйте схему документообігу при розрахунках платіжними вимогами-дорученнями.
13. Назвіть позитивні і негативні сторони розрахунків платіжними вимогами-дорученнями.
14. Що таке примусове списання коштів?
15. У чому суть платіжної вимоги?
16. Охарактеризуйте схему документообігу при розрахунках платіжними вимогами.
17. У чому суть договірною списання коштів?

Теми рефератів:

1. Суть, класифікація та принципи організації безготівкових розрахунків.
2. Система безготівкових розрахунків та шляхи її вдосконалення.
3. Економіко-правові основи проведення безготівкових розрахунків.
4. Організація безготівкових розрахунків і шляхи їх удосконалення.
5. Основні форми безготівкових розрахунків.
6. Аналіз стану та ефективності організації безготівкових розрахунків у банківській установі (на прикладі банку).
7. Розрахунки із застосуванням платіжних доручень: переваги і недоліки.

8. Розрахунки із застосуванням платіжних вимог-доручень: переваги і недоліки.
9. Розрахунки платіжними вимогами.
10. Договірне списання коштів.
11. Перспективи проведення безготівкових розрахунків в Україні.

Практичне заняття № 3

Тема 2. Платіжні операції банків з обслуговування безготівкового грошового обороту – 2 год.

1. Організація безготівкових розрахунків.
2. Розрахунки із застосуванням розрахункових чеків.
3. Розрахунки за допомогою акредитивів.
4. Розрахунки під час здійснення заліку взаємної заборгованості.
5. Розрахунки за допомогою систем дистанційного обслуговування.
6. Розв'язування задач і тестів.

Запитання для самоконтролю:

1. Що таке розрахунковий чек? Між якими суб'єктами виникають економічні відносини при розрахунках чеками?
2. Назвіть види чеків і суб'єктів, між якими виникають економічні відносини під час розрахунків чеками.
3. Визначте порядок оформлення чеків, що використовуються фізичними особами.
4. Охарактеризуйте схему документообігу під час розрахунків розрахунковими чеками.
5. У чому відмінність між чеками для юридичних і фізичних осіб?
6. Назвіть переваги і недоліки розрахунків чеками.
7. Що таке акредитив?
8. Які суб'єкти вступають в економічні відносини під час розрахунків акредитивами?
9. Назвіть види акредитивів.
10. Охарактеризуйте схему документообігу під час розрахунків на підставі покритого акредитива.
11. Які переваги та недоліки розрахунків акредитивами?
12. Опишіть механізм під час проведення заліку взаємної заборгованості.
13. Як визначається ефективність заліку взаємної заборгованості?
14. Які ви знаєте види систем дистанційного обслуговування?
15. Розрахунки за допомогою систем дистанційного обслуговування: «клієнт-банк», «клієнт-Інтернет-банк», «телефонний банкінг» тощо.
16. Охарактеризуйте переваги та недоліки різних форм безготівкових розрахунків.

Теми рефератів:

1. Розрахунки із застосуванням розрахункових чеків: переваги і недоліки.
2. Чеки в системі безготівкових розрахунків.

3. Акредитиви та їх застосування.
4. Розрахунки за допомогою систем дистанційного обслуговування.
5. Інтернет-банкінг.

Змістовний модуль 2. Обслуговування банками готівкового грошового обігу, операції банків з платіжними картками, векселями та система електронного грошового обігу

Практичне заняття № 4

Тема 3. Операції банків з готівкою – 2 год.

Питання для обговорення:

1. Вимоги до організації готівкових розрахунків.
2. Порядок оформлення касових операцій касовими документами на підприємстві.
3. Порядок ведення касової книги, обов'язки касира та інвентаризація каси підприємства.
4. Порядок визначення строків здавання готівкової виручки (готівки) та розрахунку ліміту каси підприємства.
5. Контроль за дотриманням порядку ведення операцій з готівкою.
6. Розв'язування тестів і задач.

Запитання для самоконтролю:

1. Назвіть вимоги до організації готівкових розрахунків.
2. Визначте порядок оформлення касових операцій клієнтів банку.
3. Вкажіть порядок ведення касової книги та інвентаризації каси.
4. Який порядок визначення строків здавання готівкової виручки (готівки)?
5. Розкрийте порядок розрахунку ліміту залишку готівки в касі.
6. Визначте загальні засади контролю за дотриманням порядку ведення операцій з готівкою на підприємствах.

Теми рефератів:

1. Значення касових операцій та вимоги до організації готівкових розрахунків.
2. Порядок оформлення касових операцій на підприємствах.
3. Контроль за дотриманням порядку ведення операцій з готівкою.

Практичне заняття № 5

Тема 3. Операції банків з готівкою – 2 год.

Питання для обговорення:

1. Загальні положення ведення касових операцій банками в Україні.
2. Касові операції банків з клієнтами: порядок приймання банками готівки.
3. Касові операції банків з клієнтами: порядок видачі готівки.
4. Забезпечення касової діяльності банку.

5. Загальні положення організації емісійно-касової роботи в системі Національного банку України.
  6. Порядок підготовки та розроблення територіальними управліннями прогнозів касових оборотів.
- Розв'язування тестів.

Запитання для самоконтролю:

1. Які основні завдання установ банків у роботі з готівкового обігу?
2. Визначте перелік касових операцій, що є предметом регулювання Інструкції про ведення касових операцій банками в Україні.
3. Що таке операційна каса?
4. Визначте склад каси банку.
5. У чому суть касового обслуговування клієнтів банку?
6. Який порядок забезпечення банків готівкою?
7. Вкажіть порядок підкріплення операційної каси банку з Національного банку України.
8. Які вимоги щодо порядку оброблення банкнот (монет) національної валюти?
9. Якими касовими документами банки оформляють касові операції?
10. Вкажіть порядок приймання банком готівки.
11. Визначте порядок видачі готівки з каси банку.
12. Який порядок вилучення з обігу та передавання для дослідження сумнівних банкнот і монет?
13. Охарактеризуйте систему емісійно-касового регулювання в Україні.
14. Охарактеризуйте основні джерела надходження готівки до кас банків.
15. Охарактеризуйте основні напрямки видачі готівки з кас банку.
16. Визначте порядок складання прогнозного розрахунку касових оборотів з надходження торговельної виручки.

Теми рефератів:

1. Значення касових операцій та вимоги до організації готівкових розрахунків.
2. Порядок оформлення касових операцій.
3. Контроль за дотриманням порядку ведення операцій з готівкою.
4. Загальні положення ведення касових операцій банками в Україні.
5. Порядок забезпечення банків готівкою.
6. Касові операції банків з клієнтами.
7. Порядок вилучення з обігу та передавання для дослідження сумнівних банкнот (монет).
8. Загальні положення організації емісійно-касової роботи в системі Національного банку України.
9. Порядок проведення емісійних операцій з готівкою.
10. Порядок виконання касових операцій в територіальних управліннях.
11. Порядок підготовки та розроблення територіальними управліннями прогнозів касових оборотів.

12. Складання прогностичних розрахунків касових оборотів банків за окремими статтями.
13. Порядок підкріплення операційної каси банку.

Практичне заняття № 6

Тема 4. Операції банків з платіжними картками – 2 год.

1. Загальні основи операцій банків з платіжними картками.
2. Поняття та види платіжних карток.
3. Види операцій банків з платіжними картками та їх характеристика.
4. Національна система масових електронних платежів (НСМЕП).
5. Національна платіжна система «Український платіжний простір».
6. Розв'язування тестів і задач.

Запитання для самоконтролю

1. У чому суть платіжної картки?
2. Які види платіжних карток Ви знаєте?
3. Що таке емісія платіжних карток?
4. Що таке еквайринг?
5. Що таке ПІН-код?
6. Який порядок зарахування (поповнення) коштів на картрахунки фізичних та юридичних осіб?
7. Які операції можуть здійснювати за допомогою корпоративних платіжних карток їх держателі?
8. Охарактеризуйте схему розрахунків із використанням платіжної картки.
9. Як здійснюється виплата заробітної плати працівникам підприємств та організацій за допомогою банківських платіжних карток?
10. Розкрийте порядок одержання готівки держателями платіжних карток через банкомати.
11. Які операції із використанням платіжної картки можна здійснити за допомогою банкоматів?
12. Що таке Національна система масових електронних платежів?
13. Назвіть мету створення Національної системи масових електронних платежів.
14. Які суб'єкти входять до складу Національної системи масових електронних платежів?
15. Які платіжні картки застосовуються у Національній системі масових електронних платежів?
16. Які додатки платіжних карток застосовуються у Національній системі масових електронних платежів?
17. Назвіть операції, які виконуються за допомогою платіжних карток НСМЕП.
18. Визначити можливості та переваги переказу коштів за допомогою карток Національної системи масових електронних платежів через мережу Інтернет.

19. Національна платіжна система «Український платіжний простір».

Теми рефератів:

1. Поняття та види платіжних карток.
2. Платіжні картки в системі безготівкових розрахунків.
3. Операції банків з платіжними картками та їх характеристика.
4. Впровадження Національної системи масових електронних платежів (НСМЕП).
5. Впровадження Національної платіжної системи «Український платіжний простір».

Практичне заняття № 7

Тема 5. Операції банків з вексями – 2 год.

Питання для обговорення:

1. Вексель та вексельний обіг.
2. Операції банків у сфері вексельного обігу.
3. Урахування та переврахування векселів.
4. Інкасування векселів.
5. Оплата векселів за дорученням клієнта (доміциляція векселів).
6. Розв'язування тестів і задач.

Запитання для самоконтролю

1. Що таке вексель та які його види?
2. Які функції виконує вексель в економіці?
3. Як класифікуються векселі за своєю економічною природою?
4. Охарактеризуйте процес видачі векселя простого та переказного. Порівняйте їх.
5. Якими є обов'язкові реквізити векселя?
6. Яке вексельне законодавство використовує в своїй роботі комерційний банк?
7. Які операції комерційний банк проводить з вексями?
8. Яка особливість видачі та погашення вексельних кредитів?
9. У чому суть операції із врахування (дисконту) векселя?
10. За якою формулою обчислюється сума дисконту?
11. На яких видах векселів вчиняється аваль?
12. У чому полягає суть розрахунків з використанням векселів?
13. У чому полягає поєднання акцепту з рабурсуванням векселів?
14. В чому подібність і відмінність інкасування та доміциляції векселів?
15. Охарактеризуйте відмінності відкритого і закритого зберігання векселів.

Теми рефератів:

1. Історія виникнення векселя, його розвиток.

2. Правове положення векселя в національному законодавстві України, його особливості.
3. Економічна природа векселя, основні терміни і поняття.
4. Акцепт і аваль векселів, вирішення спірних питань.
5. Порядок проведення розрахунків векселями.
6. Характеристика вексельних операцій банків.
7. Вексель як кредитно-розрахунковий засіб.
8. Аналіз векселів у розрахунках.
9. Удосконалення вексельного обігу в Україні.

Практичне заняття № 8

Тема 6. Удосконалення платіжних операцій банків та система електронного грошового обігу – 1 год.

Питання для обговорення:

1. Електронні гроші як інноваційний засіб платежу: поняття та порядок випуску електронних грошей в Україні.
2. Системи електронних грошей: поняття та загальна характеристика.
3. Становлення системи електронного грошового обігу в Україні.
4. Система «Інтернет-банкінг».
5. Електронна комерція з використанням засобів Інтернету.
6. Цифрові гроші: криптовалюта, віртуальна валюта, bitcoin.
7. Розв'язування тестів.

Запитання для самоконтролю

1. Проблеми і перспективи поліпшення безготівкових розрахунків.
2. Напрямки удосконалення управління безготівковими розрахунками в банках України.
3. Суть поняття «електронні гроші».
4. Системи електронних грошей.

Теми рефератів:

1. Історія виникнення електронних грошей.
2. Електронні гроші та форми їх застосування.
3. Аналіз сучасних систем електронних грошей.
4. Електронні платіжні системи.
5. Перспективи розвитку електронних грошей.
6. Необхідність, сутність, призначення електронних грошей та системи електронного грошового обігу.
7. Теоретичні основи функціонування системи електронного грошового обігу.
8. Становлення та розвиток електронного грошового обігу в Україні.
9. Принципи функціонування, ознаки, класифікація електронних грошей.
10. Функціонування системи електронних платежів.

11. Основні напрямки розвитку та регулювання системи електронного грошового обігу в Україні.
12. Зарубіжний досвід регулювання системи електронного грошового обігу.
13. Інтернет-платежі в системі безготівкових розрахунків.
14. Світовий досвід і перспективи розвитку електронних грошей в Україні.
15. Цифрові гроші bitcoin: суть, переваги та недоліки.
16. Криптовалюта та віртуальна валюта.